

Debattens överdrifter borde straffas hårdare

Dagens Nyheter den 3 maj 2018

Grova överdrifter får alltför ofta passera i offentligheten. Vi borde ställa högre krav på samhällsdebatten, och inte minst den egna sidans retorik.

LO:s valfilmer har med rätta orsakat debatt. I en av filmerna påstås att Moderaterna vill sätta arbetsmarknaden "helt ur spel", avskaffa fasta anställningar och på något sätt göra så att "ingen får bli sjuk eller skaffa barn". Vidare påstås att om en undersköterskas lön sänks med 30 procent kommer hon "inte att ha råd med någonting", vilket felaktigt ger tittaren intrycket att Moderaterna föreslagit en sådan lönesänkning.

LO:s film försvaras emellertid av Aftonbladets Åsa Linderborg, som menar att LO bör tolkas generöst snarare än bokstavligt och att SVT Nyheter, som faktagranskat LO:s påstående, gör sig löjliga: LO använder ju sig av "ett retoriskt grepp".

Linderborg har rätt på flera punkter. LO:s filmer innehåller gott om retoriska grepp, och inte mycket stämmer om det tolkas bokstavligt. Dessutom har hon rätt i att meningsmotståndare bör tolkas generöst. Men även om det är löjligt att faktagranska den som uppenbarligen överdriver av retoriska skäl är det också ganska löjligt att hitta på saker om politiska motståndare för att elda upp de egna leden. Den tolerans för LO:s uppenbara överdrifter som Linderborg uppvisar kan verka sympatisk, men är i själva verket problematisk.

Linderborg och LO har sannolikt båda en snarlik förförståelse av Moderaternas politik och deras motiv för att förespråka den. Den gör förmodligen att överdrifterna i LO:s film inte ter sig särskilt allvarliga. Låt oss därför vända på steken: Vad skulle LO eller Linderborg tycka om någon på högersidan argumenterade med överdrifter snarligt hur LO gör i sin film? Det är dessvärre inte svårt att hitta motsvarigheter.

Ledarskribenten Carolin Dahlman (Kristianstadsbladet) använder sig ofta av överdrifter som retoriska knep. Dahlmans syn på välfärdsstaten är att röda politiker grundlurat människor att lita på dem, och sedan hux flux börjat lägga pengarna på annat såsom upphandlingar, Melodifestivalen och att vara otroligt generös mot asylsökande, varpå pensionärerna får äta blodpudding och inte kan ägna sig åt sina fritidsintressen.

I likhet med LO:s valfilm skulle en faktagranskning av Dahlmans position lätt kunna bli löjlig, hon tänker sig nog inte att bli tagen på orden. Både hos Dahlman och LO gör överdrifterna det svårt att veta vad det egentliga budskapet är. Det försvårar för kritiker och gör att överdrivna budskap ofta får stå oemotsagda.

Överdrifter kan också ta sig mer subtila former. I höstas publicerade ledarskribenten Ivar Arpi en artikelserie som sades granska hur "genusvetenskap blivit ett slags överkyrka på svenska universitet". Artiklarna var välskrivna och innehöll flera bra poänger. Varför måste exempelvis den som söker pengar för fiskforskning ange genusperspektiv i ansökan?

De exempel Arpi gav i sina fyra artiklar var emellertid knappast i nivå med alarmismen i rubriker och ingresser, som förutom den suggestiva överkyrkan talade om "hjärntvätten av Sverige". Snabbt visade det sig dessutom att det råde delade meningar om turerna kring den litteraturlista vid statsvetenskapliga institutionen i Lund, där institutionsstyrelsen enligt Arpi hade tvingat in författaren Judith Butler. Episoden är knappast representativ för svenska universitet och kanske inte ens för institutionen där den ägde rum. Arpis problembild av genusvetenskap som en överkyrka vid svenska universitet tycks helt enkelt vara överdriven.

I samtliga exempel ovan har den som överdriver i grunden en rimlig poäng. Överdriften ökar uppmärksamheten från såväl åsiktsfränder som politiska motståndare och allmänt nyfikna. När den som överdriver får mer uppmärksamhet betyder detta emellertid mindre uppmärksamhet för den som inte överdriver. I kampen om läsare, tittare, lyssnare och klick är den logiska responsen då att börja också börja överdriva, gärna lite mer än alla andra. Samhällsdebatten hamnar i en ond spiral där ord och varningar snabbt tappar värde.

I värsta fall kan överdrifter göra skeva problembilder allmänt accepterade. I den lovvärda kampen mot miljöförstöring är det särskilt lätt att motivera överdrifter och retoriska knep för den goda sakens skull. När problem och risker förknippade med exempelvis genetiskt modifierade organismer, bekämpningsmedlet DDT och kärnkraft överdrivs, underskattas emellertid också fördelarna. Genetisk modifiering kan bidra till att minska svält och undernäring. DDT är, och har varit, avgörande för bekämpning av malaria. Kärnkraft är alltjämt en av de mest klimateffektiva energikällorna. I samtliga fall är det svårt att säga om fördelarna överväger riskerna. Just därför behövs balanserade analyser, samtidigt som det vore en ynnest att slippa överdrifter och retorik.

Vill vi minska överdrifterna måste vi sluta belöna förenklingarna. För en tid sedan blev jag stoppad av en Greenpeace-aktivist på gatan. Jag påpekade att jag inte var särskilt förtjust i organisationens överdrifter och vad jag uppfattade som en förtjusning i det spektakulära och mediala. Svaret blev en fråga: Behövs det inte överdrifter för att nå ut? Kanske det, svarade jag. Men i så fall är det inte något jag vill bidra till.

Andreas Bergh